УДК 336.74:342.7(477)
DOI: 10.21564/2414-990X.174.366434

Виклики та можливості використання цифрових валют у відновленні України: вплив на права людини

Микита Олегович Червяков*
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Харків, Україна
**e-mail: m.o.chervyakov@nlu.edu.ua*

Анотація
У статті розглянуто правові можливості та ризики використання цифрових валют у процесі післявоєнного відновлення України крізь призму впливу на права людини. Метою статті є визначення правових можливостей і ризиків використання цифрових валют центрального банку, стейблкоїнів і криптовалют у відновленні України. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи. Обґрунтовано, що цифрова валюта центрального банку, стейблкоїни та криптовалюти можуть бути додатковими інструментами залучення фінансових ресурсів, здійснення гуманітарних і соціальних виплат, підтримки бізнесу, розширення фінансової інклюзії та підвищення прозорості розподілу допомоги. Встановлено, що їх використання супроводжується ризиками для приватності, захисту персональних даних, майнових інтересів користувачів, рівного доступу до цифрових фінансових послуг, кібербезпеки та доступу до ефективних засобів правового захисту. Проаналізовано національні та міжнародні підходи до правового регулювання цифрових валют, зокрема положення Регламенту Європейського Союзу 2023/1114 про ринки криптоактивів, Цивільного кодексу України, законодавства у сфері фінансового моніторингу та законопроєкту № 10225-д від 24.04.2025 р. Окрему увагу приділено практичним прикладам використання цифрових валют для підтримки України, зокрема ініціативам Aid For Ukraine, UkraineDAO та пілотному проєкту Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців щодо гуманітарних виплат із використанням стейблкоїну. Розглянуто потенціал е-гривні як інструменту соціальних, гуманітарних і цільових виплат у межах відновлення України, а також визначено основні правові та організаційні запобіжники її впровадження. Проаналізовано можливості блокчейн-рішень для прозорого розподілу допомоги та координації гуманітарних програм на прикладі системи Building Blocks Всесвітньої продовольчої програми Організації Об'єднаних Націй. Обґрунтовано, що ефективне використання цифрових валют і блокчейн-рішень у процесі відновлення України потребує належної інституційної координації, визначення відповідальності держави і приватних суб'єктів, а також впровадження процедур належної обачності у сфері прав людини.

© Червяков М. О., 2026

Ключові слова: е-гривня; стейблкоїни; криптовалюти; віртуальні активи; фінансова інклюзія; кібербезпека.

Challenges and Opportunities of Using Digital Currencies in Ukraine's Recovery: Impact on Human Rights

Mykyta O. Cherviakov*
Yaroslav Mudryi National Law University,
Kharkiv, Ukraine
**e-mail: m.o.chervyakov@nlu.edu.ua*

Abstract
The article examines the legal possibilities and risks of using digital currencies in the process of post-war reconstruction of Ukraine through the prism of their impact on human rights. The purpose of the article is to determine the legal possibilities and risks of using digital currencies of the central bank, stablecoins and cryptocurrencies in the restoration of Ukraine. The methodological basis of the study is general scientific and special legal methods. It is argued that central bank digital currency, stablecoins and cryptocurrencies may serve as additional instruments for attracting financial resources, making humanitarian and social payments, supporting business, expanding financial inclusion and increasing the transparency of aid distribution. It is established that their use is accompanied by risks to privacy, personal data protection, users' property interests, equal access to digital financial services, cybersecurity and access to effective legal remedies. The article analyzes national and international approaches to the legal regulation of digital currencies, in particular the provisions of Regulation (EU) 2023/1114 on markets in crypto-assets, the Civil Code of Ukraine, legislation in the field of financial monitoring and Draft Law №. 10225-d of April 24, 2025. Particular attention is paid to practical examples of the use of digital currencies to support Ukraine, including the Aid For Ukraine and UkraineDAO initiatives, as well as the pilot project of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees on humanitarian payments using a stablecoin. The potential of the e-hryvnia as an instrument for social, humanitarian and targeted payments within Ukraine's recovery is considered, and the main legal and organizational safeguards for its implementation are identified. The article also analyzes the potential of blockchain solutions for the transparent distribution of aid and the coordination of humanitarian programmes, using the Building Blocks system of the United Nations World Food Programme as an example. It is substantiated that the effective use of digital currencies and blockchain solutions in Ukraine's recovery requires proper institutional coordination, the determination of responsibility of the state and private actors, as well as the implementation of human rights due diligence procedures.

Keywords: e-hryvnia; stablecoins; cryptocurrencies; virtual assets; financial inclusion; cybersecurity.

Вступ

Післявоєнне відновлення України потребує не лише значних фінансових ресурсів, а й правових механізмів, здатних забезпечити прозоре, швидке та підзвітне

їх використання. Цифрові валюти, зокрема цифрові валюти центрального банку (далі – ЦВЦБ), стейблкоїни та криптовалюти, можуть бути додатковим інструментом залучення коштів, здійснення гуманітарних виплат, підтримки бізнесу та розширення фінансової інклюзії.

Водночас їх застосування у сфері відновлення створює ризики для прав людини, пов'язані з приватністю, кібербезпекою, рівним доступом до цифрових фінансових послуг, захистом користувачів від втрати або блокування коштів та правовою невизначеністю обігу цифрових валют. З огляду на це постає проблема визначення таких правових умов використання цифрових валют у відновленні України, які б дозволили поєднати фінансову ефективність і прозорість із належним захистом прав людини.

Об'єктом дослідження є правові відносини, що формуються у процесі використання цифрових валют як інструменту фінансування, розподілу допомоги та здійснення платежів у межах відновлення України, а також їх вплив на реалізацію і захист прав людини.

Метою статті є визначення правових можливостей і ризиків використання ЦВЦБ, стейблкоїнів і криптовалют у відновленні України, а також окреслення правових умов, необхідних для запобігання порушенням права на приватність, забезпечення рівного доступу до цифрових фінансових послуг, захисту майнових інтересів користувачів і безпеки цифрових платежів.

Для досягнення цієї мети у статті послідовно розглянуто правову природу та функціональні відмінності ЦВЦБ, стейблкоїнів і криптовалют; потенційні напрями їх застосування у процесі відновлення України; пов'язані з цим ризики для приватності, майнових інтересів користувачів, рівного доступу до цифрових фінансових послуг і кібербезпеки; а також правові та організаційні умови, необхідні для поєднання прозорості цифрових платежів із належним захистом прав людини.

Огляд літератури

Проблематика цифрових валют, їх правової природи, регуляторних ризиків та потенціалу для фінансування суспільно значущих процесів уже була предметом дослідження у вітчизняній та зарубіжній науці. О. Кудь, М. Кучерявенко та Є. Смичок досліджували економіко-правову природу цифрових активів, їх класифікацію та зв'язок із технологією розподіленого реєстру. Їхні напрацювання мають значення для розуміння цифрових валют як елементу цифрової економіки та об'єкта правового регулювання [1].

Питання фінансового потенціалу держави в умовах постконфліктного відновлення аналізував А. Полчанов, який звертав увагу на значення ІТ-трансформації економіки та інноваційних механізмів залучення ресурсів, зокрема цифрових фінансових інструментів [2].

У зарубіжній літературі С. Вагман аналізував потенціал блокчейн-рішень для забезпечення прозорості та підзвітності фінансування постконфліктного відновлення [3, с. 1, 7–8]. Т. Адріан і Т. Манчіні-Гріффолі запропонували класифікацію цифрових грошей на ЦВЦБ, стейблкоїни та децентралізовані криптоактиви, що є методологічно важливим для розмежування їх функцій і ризиків [4]. Окреме значення для цієї теми мають дослідження впливу блокчейн-технологій на права людини, демократію та верховенство права, у яких звертається увага на ризики приватності, псевдоанонімності, незмінності даних і складності правового контролю за цифровими рішеннями [5]. У контексті України І. Устинова та Р. Пєсцов аналізували правові засади е-гривні як потенційного інструменту реформування фінансової системи та підвищення прозорості цільових платежів [6].

Водночас наявні дослідження переважно зосереджені на економічних, технологічних або загальнорегуляторних аспектах цифрових валют. Недостатньо висвітленими залишаються питання їх використання у відновленні України саме крізь призму прав людини, зокрема щодо приватності, рівного доступу до цифрових фінансових послуг, кібербезпеки, захисту користувачів від втрати або блокування коштів, доступу до ефективних засобів правового захисту та балансу між прозорістю фінансових потоків і недопущенням надмірного контролю за особою.

Наукова новизна статті полягає в розгляді ЦВЦБ, стейблкоїнів і криптовалют як можливих інструментів відновлення України не лише з позиції їх фінансової або технологічної ефективності, а й через їх вплив на права людини. У статті обґрунтовано, що правове значення цифрових валют у сфері відновлення має оцінюватися з урахуванням гарантій приватності, рівного доступу до цифрових фінансових послуг, захисту майнових інтересів користувачів, кібербезпеки, підзвітності посередників і можливості ефективного оскарження неправомірних або помилкових операцій.

Матеріали та методи

Методологічну основу статті становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи дослідження. Матеріалами дослідження є наукові праці українських і зарубіжних авторів, міжнародні документи та аналітичні матеріали щодо цифрових валют, блокчейн-рішень і прав людини, положення права Європейського Союзу, зокрема Регламенту MiCA [7], норми національного законодавства України у сфері віртуальних активів, цифрових речей, фінансового моніторингу та захисту прав людини, а також практичні приклади використання цифрових валют і блокчейн-рішень для підтримки України та гуманітарних виплат.

Дослідження здійснювалося у кілька етапів. На першому етапі було визначено основні види цифрових валют, які можуть мати значення для відновлення України: ЦВЦБ, стейблкоїни та криптовалюти. На другому етапі проаналізовано їх потенційні можливості для залучення коштів, здійснення гуманітарних

і соціальних виплат, підтримки бізнесу, розширення фінансової інклюзії та підвищення прозорості фінансових потоків. На третьому етапі визначено ризики їх використання для права на приватність, захисту персональних даних, майнових інтересів користувачів, рівного доступу до цифрових фінансових послуг, кібербезпеки та доступу до ефективних засобів правового захисту.

За допомогою аналітичного методу визначено основні можливості та ризики використання цифрових валют у процесі відновлення України. Порівняльно-правовий метод застосовано для зіставлення підходів до регулювання цифрових валют у національному та міжнародному правовому полі. Формально-юридичний метод використано для аналізу нормативних положень щодо віртуальних активів, цифрових валют, захисту прав людини та фінансового моніторингу. Метод узагальнення дав змогу сформулювати висновки щодо правових умов використання цифрових валют у відновленні України з урахуванням необхідності захисту приватності, рівного доступу до цифрових фінансових послуг, майнових інтересів користувачів і безпеки цифрових платежів.

Результати та обговорення

Цифрові валюти як інструмент фінансування відновлення України

Післявоєнне відновлення України передбачає не лише реконструкцію інфраструктури та відновлення економічної активності, а й формування правових механізмів, здатних забезпечити прозоре залучення, розподіл і використання фінансових ресурсів. Такі ресурси можуть надходити з державного бюджету, міжнародної допомоги, грантів, позик, приватних інвестицій, репарацій та гуманітарних програм. Водночас масштаб відновлення зумовлює потребу в додаткових фінансових інструментах, які здатні прискорити рух коштів, зменшити транзакційні витрати та підвищити підзвітність фінансових потоків.

У цьому контексті особливого значення набувають цифрові фінансові інструменти, зокрема цифрові валюти. Високий рівень цифровізації України, розвиток фінтех-інфраструктури та IT-сектору створюють передумови для використання інноваційних способів залучення і розподілу фінансових ресурсів у процесі відновлення. Як зазначає А. Полчанов, IT-трансформація економіки та використання інноваційних фінансових механізмів можуть відігравати важливу роль у системі постконфліктного відновлення держави [2, с. 140, 358–359].

Технологічною основою значної частини цифрових валют є технологія розподіленого реєстру, зокрема блокчейн [1, с. 3]. Її значення для відновлення полягає в потенціалі забезпечення прозорості, підзвітності та перевірюваності руху коштів [3, с. 1, 7–8]. Водночас ці самі властивості можуть створювати ризики для права на приватність, захисту персональних даних і недопущення надмірного контролю за фінансовою поведінкою особи. Отже, технологічна прозорість цифрових валют не є безумовною перевагою, а потребує належного правового врівноваження.

Цифрові валюти доцільно розглядати не як однорідне явище, а як групу різних за правовою природою та функціональним призначенням інструментів. Т. Адріан і Т. Манчіні-Гріффолі пропонують розмежовувати ЦВЦБ, стейблкоїни та децентралізовані криптоактиви [4]. Такий підхід є методологічно важливим, оскільки кожен із цих інструментів створює різні можливості та ризики для прав людини. ЦВЦБ може забезпечувати надійність платежів і контроль цільового використання коштів, але водночас посилювати ризики централізованого фінансового нагляду. Стейблкоїни можуть бути ефективними для швидких міжнародних платежів і гуманітарних виплат, однак потребують належного регулювання резервів, емітентів і механізмів захисту користувачів. Криптовалюти здатні мобілізувати приватні пожертви, проте пов'язані з волатильністю, шахрайством, ризиком втрати доступу до активів і складністю правового захисту.

Нормативно-правове регулювання цифрових валют в Україні та Європейському Союзі

У праві Європейського Союзу для регулювання відповідної сфери використовується ширше поняття «криптоактиви». Відповідно до ст. 3 Регламенту ЄС 2023/1114 про ринки криптоактивів (далі – MiCA), криптоактивом є цифрове вираження вартості або права, яке може передаватися та зберігатися електронно з використанням технології розподіленого реєстру або подібної технології [7]. MiCA охоплює окремі види стейблкоїнів та постачальників послуг, пов'язаних із криптоактивами, однак не регулює ЦВЦБ, оскільки вони належать до сфери офіційної монетарної політики. Для України цей підхід має орієнтаційне значення, проте не може бути механічно перенесений на всі види цифрових валют.

Національне законодавство України також формує власну термінологічну основу. Цивільний кодекс України визначає «цифрову річ» як благо, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі і має майнову цінність; до цифрових речей можуть належати, зокрема, віртуальні активи [8]. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» визначає віртуальний актив як цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей [9]. Ці положення мають значення для визнання цифрових валют як об'єктів, пов'язаних із майновими інтересами користувачів, однак не формують завершеного правового режиму їх обігу.

Додаткове значення має доопрацьований проєкт Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні № 10225-д від 24.04.2025 р., спрямований на комплексне врегулювання обороту віртуальних активів в Україні та наближення національного законодавства до положень MiCA. Його метою є створення правової основи для легального використання віртуальних активів,

їх оподаткування, визначення правового статусу, класифікації, вимог до постачальників послуг, а також захисту прав учасників ринку [10].

Зазначений законопроєкт передбачає викладення Закону України «Про віртуальні активи» у новій редакції як Закон України «Про ринки віртуальних активів», що має врегулювати емісію, публічну пропозицію, торгівлю, діяльність постачальників послуг, розкриття інформації, регуляторний нагляд і запобігання зловживанням на ринку [10].

Водночас для цілей цього дослідження особливе значення мають положення про класифікацію віртуальних активів, права власності, захист власників і клієнтів, процедури розгляду скарг та обов'язки постачальників послуг щодо забезпечення прозорості й безпеки операцій. У цьому аспекті законопроєкт є важливим кроком до подолання правової невизначеності, однак тривалість його законодавчого опрацювання та відсутність визначеного строку остаточного прийняття свідчать про збереження регуляторної невизначеності у цій сфері. Тому його практичне значення залежатиме від змісту запропонованих механізмів, а також від того, коли та в якій остаточній редакції відповідне регулювання буде запроваджене.

Наявна правова невизначеність щодо цифрових валют і віртуальних активів безпосередньо впливає на можливість їх використання у процесі відновлення України. За відсутності чітких правил складніше визначити правовий статус учасників цифрової фінансової інфраструктури, межі їх відповідальності, порядок захисту користувачів у разі втрати або блокування коштів, а також вимоги до обробки персональних даних і забезпечення кібербезпеки.

Це має особливе значення у випадках, коли цифрові валюти використовуються для гуманітарних виплат, залучення пожертв, підтримки бізнесу або здійснення платежів на користь осіб, які перебувають у вразливому становищі. За таких умов правове регулювання цифрових валют виходить за межі суто фінансової чи технологічної проблематики, набуваючи особливого значення в контексті захисту прав людини.

Практичне використання цифрових валют для підтримки України

Незважаючи на відсутність завершеного профільного законодавства, цифрові валюти вже активно використовувалися для підтримки України під час повномасштабної війни. Їхнє практичне значення виявилося насамперед у можливості швидкого транскордонного залучення фінансування в кризових умовах, коли традиційні механізми були повільнішими або менш доступними для частини донорів. Зокрема, криптовалютні платежі застосовувалися для збору благодійних внесків на військові, гуманітарні та інші нагальні потреби.

Одним із прикладів стала ініціатива Aid For Ukraine, створена за участю Міністерства цифрової трансформації України, криптовалютної біржі Kuna та компанії Everstake. Вона передбачала можливість здійснення пожертв у крипто-

валютах із подальшим спрямуванням залучених коштів на потреби України [11]. Значення такого механізму полягає в поєднанні кількох властивостей цифрових валют: швидкості переказів, глобального охоплення потенційних донорів, можливості приймання різних видів цифрових активів і публічної відстежуваності частини фінансових потоків.

Водночас використання цифрових валют державними органами або за їх участю актуалізує питання щодо належного нормативного оформлення таких механізмів. Відповідно до ст. 19 Конституції України, органи державної влади та їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією і законами України [12]. Тому залучення та розподіл коштів із використанням криптовалютних інструментів потребує правових правил, які визначатимуть повноваження суб'єктів, порядок приймання, конвертації та використання цифрових активів, а також механізми звітності й контролю. За відсутності таких правил навіть суспільно корисні ініціативи можуть супроводжуватися питаннями щодо правової визначеності, підзвітності та захисту учасників відповідних відносин.

Важливе значення мають приватні та децентралізовані ініціативи, зокрема UkraineDAO, яка використовувала інструменти Web3 і NFT для збору коштів на підтримку українських організацій [13]. Такі приклади свідчать, що цифрові валюти можуть залучати до підтримки України як інституційних донорів, так і децентралізовані міжнародні спільноти. Водночас децентралізований характер таких ініціатив посилює потребу в механізмах перевірки цільового використання коштів, захисту донорів і отримувачів допомоги, а також запобігання шахрайству чи маніпуляціям.

Окремий напрям становить використання стейблкоїнів у гуманітарних виплатах. Зокрема, UNHCR у співпраці зі Stellar Development Foundation та іншими партнерами запровадило в Україні пілотний проєкт грошової допомоги з використанням USDC, що дозволяло здійснювати виплати постраждалим від війни особам через цифрові гаманці [14]. Для дотримання прав людини цей приклад є важливим через швидкість виплат та потенційну можливість розширення доступу вразливих осіб до фінансової допомоги, саме у випадках, коли традиційна банківська інфраструктура є недоступною або обмеженою.

Практичні кейси використання цифрових валют у підтримці України свідчать про подвійний характер таких інструментів. Вони можуть сприяти швидкому залученню коштів, розширенню фінансової інклюзії та підвищенню прозорості допомоги. Водночас їх застосування потребує правових гарантій щодо приватності, кібербезпеки, захисту майнових інтересів користувачів, недискримінаційного доступу до цифрових фінансових послуг і контролю за діяльністю посередників. Тому фактична ефективність цифрових валют у кризових умовах не усуває потреби у правовому регулюванні, а вказує на необхідність його подальшого розвитку.

Потенціал і ризики використання е-гривні у програмах відновлення

Окремого аналізу потребує ЦВЦБ як інструмент, що може бути використаний у програмах соціальних, гуманітарних і цільових виплат у межах відновлення України. На відміну від криптовалют і приватних стейблкоїнів, ЦВЦБ емітується центральним банком, є його прямим зобов'язанням і деномінується в національній валюті. Тому використання е-гривні у сфері відновлення має оцінюватися з урахуванням її впливу на ефективність платежів, приватність, доступність фінансових послуг, захист майнових інтересів користувачів, а також розподіл відповідальності між державою та залученими постачальниками послуг.

У документах Світового банку ЦВЦБ розглядається як цифрова форма грошей центрального банку, яка може бути роздрібною або оптовою та застосовуватися для підвищення ефективності, безпеки й доступності платежів [15]. Для цілей цього дослідження найбільше значення має роздрібна модель ЦВЦБ, оскільки вона потенційно орієнтована на широке коло користувачів: громадян, внутрішньо переміщених осіб, отримувачів соціальної допомоги, суб'єктів малого бізнесу та інших учасників відновлення.

В Україні дослідження ЦВЦБ пов'язане з проєктом е-гривні. У 2019 р. Національний банк України оприлюднив аналітичну записку за результатами пілотного проєкту «Е-гривня», у якій було розглянуто її можливу модель, технологічні аспекти, переваги та ризики впровадження [16]. У контексті післявоєнного відновлення е-гривня може розглядатися як потенційний інструмент роздрібних платежів, цільового фінансування, гуманітарних виплат і підтримки економічної активності в регіонах, де традиційна банківська або платіжна інфраструктура є пошкодженою чи недостатньо доступною.

Потенціал е-гривні не вичерпується швидкістю або технологічною ефективністю платежів. Її впровадження може впливати на приватність користувачів, рівний доступ до фінансових послуг, захист майнових інтересів, кібербезпеку, стабільність платіжної системи та можливість оскарження помилкових або неправомірних операцій. Тому оцінка е-гривні у процесі відновлення України має здійснюватися через співвідношення її потенційних переваг, ризиків для прав людини та запобіжників, наведених у таблиці.

Наведене співвідношення переваг і ризиків показує, що е-гривня може бути корисною для відновлення України за умови її правового та інституційного проєктування з урахуванням вимог захисту прав людини. Її потенціал полягає в модернізації платежів, прискоренні розподілу коштів, підвищенні доступності фінансових послуг і посиленні підзвітності програм відновлення. Водночас властивості, які роблять е-гривню ефективним платіжним інструментом, можуть створювати ризики для приватності, автономії користувача, майнових інтересів і рівного доступу до фінансових послуг.

Таблиця

Потенційні можливості, ризики та запобіжники використання е-гривні у відновленні України

Потенційні можливості е-гривні	Ризики для прав людини та учасників ринку	Необхідні правові та організаційні запобіжники
Фінансова інклюзія Е-гривня може розширити доступ до цифрових платежів для осіб, які проживають у віддалених, деокупованих або постраждалих регіонах, а також для громадян, доступ яких до банківської інфраструктури є обмеженим. У сфері відновлення це може мати значення для соціальних виплат, гуманітарної допомоги та підтримки малого бізнесу	**Ризик нерівного доступу** Недостатній рівень цифрової грамотності, відсутність технічних засобів, нестабільний доступ до Інтернету або недовіра до нових платіжних інструментів можуть обмежити фактичне використання е-гривні вразливими групами населення	Запровадження офлайн-функціоналу, простих процедур користування, програм цифрової грамотності, альтернативних каналів доступу та недискримінаційних правил підключення користувачів
Швидкість і зниження вартості платежів Е-гривня може прискорити роздрібні платежі, зменшити транзакційні витрати та спростити отримання коштів у межах програм відновлення. Це особливо важливо для регулярних соціальних виплат, компенсацій і мікроплатежів	**Ризик технічних збоїв і затримок** Неналежна робота платформи, помилки в обробці транзакцій або перевантаження системи можуть призвести до затримки виплат чи тимчасової недоступності коштів	Встановлення вимог до безперервності роботи системи, резервних механізмів виплат, процедур виправлення помилок, строків розгляду звернень і відповідальності операторів інфраструктури
Цільове використання коштів Е-гривня може застосовуватися для програмованих або цільових виплат, наприклад для відновлення житла, соціальної допомоги чи підтримки підприємництва. Це може підвищити прозорість використання бюджетних і донорських коштів	**Ризик надмірного контролю за поведінкою користувача** Програмованість платежів може перетворитися на інструмент непропорційного обмеження розпорядження коштами або надмірного втручання у приватне життя	Чітке законодавче визначення випадків і меж цільового використання коштів, заборона непропорційних обмежень, прозорі правила програмування платежів і можливість оскарження обмежень

Потенційні можливості е-гривні	Ризики для прав людини та учасників ринку	Необхідні правові та організаційні запобіжники
Підзвітність і прозорість фінансових потоків Використання е-гривні може полегшити контроль за рухом коштів у програмах відновлення та зменшити корупційні ризики	**Ризик порушення приватності** Централізована або надмірно ідентифікована модель е-гривні може створити ризики надмірного збору, зберігання та використання даних про фінансову поведінку особи	Впровадження принципів мінімізації даних, обмеження доступу до інформації про транзакції, незалежного контролю за обробкою даних, а також режиму обмеженої приватності для малих платежів
Стійкість платіжної інфраструктури Е-гривня може доповнити наявні платіжні інструменти та підвищити стійкість розрахунків у кризових умовах	**Кіберризики та ризики шахрайства** Технічні вразливості, компрометація засобів доступу або атаки на інфраструктуру можуть призвести до втрати, блокування чи неправомірного списання коштів	Високі стандарти кібербезпеки, регулярне тестування системи, захист засобів доступу, механізми відновлення доступу, компенсаційні процедури та чітка відповідальність учасників системи
Зменшення залежності від готівки У постраждалих регіонах е-гривня може частково компенсувати обмежений доступ до банкоматів, відділень банків або платіжних терміналів	**Ризик виключення осіб, які не можуть користуватися цифровими інструментами** Повна або надмірна заміна готівки цифровою формою грошей може негативно вплинути на літніх людей, осіб з інвалідністю, малозабезпечених осіб або мешканців територій із пошкодженою інфраструктурою	Збереження альтернативних способів отримання коштів, поступове впровадження е-гривні, спеціальні механізми підтримки вразливих груп і заборона примусового переходу на один платіжний інструмент
Інтеграція з програмами відновлення Е-гривня може використовуватися для виплат, пов'язаних із компенсацією шкоди, відбудовою житла, підтримкою підприємців або соціальною допомогою	**Юридична невизначеність** Без спеціального правового режиму е-гривні складно визначити статус користувача, порядок здійснення операцій, режим відповідальності, правила захисту даних і процедури вирішення спорів	Прийняття спеціальних нормативних положень щодо статусу е-гривні, прав користувачів, відповідальності учасників системи, захисту персональних даних, порядку оскарження та відшкодування шкоди

Джерело: складено автором

Блокчейн-рішення для прозорого розподілу допомоги та ризики для прав людини

У межах програм відновлення особливого значення набувають механізми прозорого й підзвітного розподілу залучених коштів. Оскільки руйнування є нерівномірними, спроможність місцевих громад – різною, а координація між донорами – складною, виникають ризики неефективного або непропорційного спрямування ресурсів. Це, своєю чергою, безпосередньо впливає на доступ громадян до житла, соціальної підтримки, медичних послуг, освіти та інших базових благ.

Блокчейн-рішення можуть використовуватися як інструмент підвищення прозорості та координації фінансових потоків у сфері гуманітарної допомоги і відновлення. Їх значення полягає в можливості фіксації операцій у розподіленому реєстрі, зменшенні ризику дублювання виплат, полегшенні перевірки руху коштів і підвищенні підзвітності учасників відповідних програм.

У контексті відновлення Гази С. Вагман наголошує на потенціалі технології DLT забезпечувати прозоре та підзвітне фінансування постраждалих територій на користь цивільного населення, а не для спрямування ресурсів на фінансування тероризму [3, с. 1–8].

Окрім цього, авторка зазначає про можливість використовувати блокчейн-технології з метою моніторингу ланцюга поставок продуктів, одягу та будівельних матеріалів до кінцевого отримувача [3, с. 7–8]. Однак робота авторки обмежується концептуальними пропозиціями, не наводячи при цьому розгорнутих практичних прикладів успішного застосування таких рішень саме у постконфліктному відновленні. До того ж у статті детально наголошено на перевагах таких ініціатив, проте ризики для прав людини враховані лише фрагментарно [3, с. 4, 8].

Практичним прикладом такої ініціативи є Building Blocks – блокчейн-система Всесвітньої продовольчої програми ООН, призначена для координації гуманітарної допомоги. Проєкт Building Blocks, започаткований World Food Programme у 2017 р., є найбільшою у світі блокчейн-системою для гуманітарної допомоги. У 2022–2024 рр. її використовували в Україні для координації розподілу допомоги (гроші, їжа, житло) між 65 організаціями, що дозволило уникнути дублювання і заощадити 67 млн дол. США. Система базується на відкритому коді, де кожна організація має власний блокчейн-вузол, створюючи нейтральну мережу для обміну даними та координації. Усього за цей період було оброблено дані 4,8 млн домогосподарств, виявлено 855 тис. дубльованих випадків, що заощадило 200 млн дол. Можливо, це не останній проєкт зазначеної організації в Україні, оскільки вказаний механізм є унікальним і може бути реалізований під час післявоєнного відновлення [17].

Водночас використання блокчейн-рішень у сфері допомоги не усуває правових ризиків. Так, у звіті The Impact of Blockchains for Human Rights, Democracy and

the Rule of Law наголошено, що загроза порушення конфіденційності є критичною, оскільки цифрові дані дозволяють відстежувати дії та переміщення осіб, а сама технологія часто спирається на корпоративні або приватні рішення. На додаток до цього, притаманна блокчейну так звана «псевдоанонімність» не запобігає ідентифікації користувачів, які взаємодіють із мережею, надаючи особисті документи для реєстрації цифрового гаманця [5].

Незмінність записів у блокчейні створює ризики порушення права на «забуття» та виправлення недостовірних даних, що посилюється фактором автоматизації процесів. Це означає, що в разі помилки в алгоритмі смарт-контракту або внесення некоректної інформації, користувач позбавляється можливості змінити чи видалити ці дані через технічну невідворотність виконання блокчейн-операцій. Або ж якщо людина захоче видалити інформацію про себе або замінити її – вона не зможе зробити цього через технологічну особливість [5].

Також існують ризики правової невизначеності, які ми детально окреслили вище в контексті України. Водночас слід уточнити, що відсутність профільного законодавства ускладнює судовий розгляд відповідних спорів, зокрема у випадках, коли необхідно визначити відповідальність учасників DAO. Це може негативно впливати на реалізацію права на доступ до правосуддя.

Окрім ризику нецільового використання коштів, корупція становить серйозну загрозу для ефективного відновлення України та нівелює базові права людини. Традиційні фінансові системи, особливо ті, що базуються на готівкових операціях, є надзвичайно вразливими через складність відстеження руху грошей. Прикладом є втрата донорських коштів в Іраку після війни 2003 р., де, за звітом Спеціального генерального інспектора з реконструкції Іраку (SIGIR) 2009 р., приблизно 8,8 мільярда доларів, виділених Коаліційною тимчасовою адміністрацією (CPA) у 2004–2005 рр., зникли без належного обліку через слабкий нагляд, хаотичне управління та широке використання готівкових транзакцій [18].

В Україні, де корупція залишається системною проблемою, використання готівки для фінансування відновлення може призвести до аналогічних ризиків. Хоча Закон України «Про публічні закупівлі» та електронна система публічних закупівель ProZorro забезпечують прозорість тендерів, ці механізми не є повністю захищеними [19]. Зокрема, зловживання можуть виявлятися у формуванні дискримінаційних умов тендерної документації, залученні пов'язаних або фіктивних учасників та проведенні формально конкурентних, але фактично узгоджених процедур закупівель.

Тому такі ініціативи, як Building Blocks, дають змогу відкрито відстежувати джерела та напрями використання благодійних коштів, записуючи транзакції у блокчейн, доступний для перевірки громадськістю та донорами.

Щодо ЦВЦБ, то, як зазначають І. Устинова та Р. Пєсцов, використання е-гривні може сприяти чіткішому відстеженню соціальних виплат та інших цільових

платежів, мінімізації ролі посередників і нівелюванню додаткових корупційних ризиків. Автори також наголошують, що транзакції цифрової валюти фіксуватимуться електронно, що знижує ризики втрати або фальсифікації документації [6].

Інституційна координація та належна обачність у сфері прав людини

Водночас ефективне використання цифрових валют і блокчейн-рішень у процесі відновлення України потребує належної інституційної координації. За відсутності єдиного координаційного механізму цифрові фінансові ініціативи можуть розвиватися фрагментарно, з різними стандартами прозорості, захисту даних, звітності та відповідальності. Це ускладнює контроль за цільовим використанням коштів, послаблює довіру донорів і створює додаткові ризики для осіб, які мають отримувати допомогу або користуватися цифровими фінансовими сервісами.

Потреба у спеціальному механізмі координації цифрових проєктів відновлення простежується в дослідженнях, присвячених постконфліктному фінансуванню. Зокрема, С. Вагман обґрунтовує доцільність створення органу або іншої інституційної структури, яка координуватиме цифрові фінансові ініціативи, здійснюватиме моніторинг руху коштів і контролюватиме їх цільове використання [3, с. 8].

Схожий підхід пропонує А. Полчанов, який у контексті постконфліктного відновлення України звертає увагу на потребу створення координаційного центру для залучення інвестицій, взаємодії держави, бізнесу та міжнародних партнерів, а також моніторингу проєктів відновлення [2, с. 338–359].

Для цілей цієї статті важливим є не стільки створення окремого органу як такого, скільки визначення функцій, які має виконувати відповідний координаційний механізм. До них можуть належати: ведення публічного реєстру цифрових проєктів відновлення, перевірка їх відповідності стратегічним пріоритетам, моніторинг джерел і напрямів фінансування, оцінка ризиків шахрайства, координація з донорами та міжнародними організаціями, а також встановлення мінімальних стандартів захисту користувачів. Такий механізм має бути спрямований не на дублювання функцій чинних органів влади, а на узгодження цифрових фінансових ініціатив із потребами відновлення та вимогами прав людини.

Особливого значення набуває розподіл відповідальності між державою та приватним сектором. Керівні принципи ООН з питань бізнесу та прав людини виходять із того, що держава має обов'язок захищати права людини від порушень із боку третіх осіб, а бізнес – самостійну відповідальність поважати права людини у своїй діяльності [20]. У сфері цифрових валют це означає, що держава має створити правові умови для безпечного використання відповідних інструментів, а приватні суб'єкти, які розробляють платформи, адмініструють цифрові гаманці, обробляють дані або забезпечують переказ коштів, повинні оцінювати і мінімізувати ризики своєї діяльності для користувачів.

На практиці такий підхід передбачає впровадження процедур належної обачності у сфері прав людини. Компанії, залучені до цифрових проєктів відновлення, мають оцінювати вплив своїх рішень на приватність, недискримінаційний доступ до послуг, кібербезпеку, захист майнових інтересів користувачів і можливість ефективного оскарження. Це стосується не лише великих платіжних або технологічних компаній, а й постачальників блокчейн-інфраструктури, операторів цифрових гаманців, платформ збору пожертв і суб'єктів, які беруть участь у розподілі гуманітарної чи соціальної допомоги. Такий підхід дає можливість пов'язати цифрове фінансування відновлення з конкретними гарантіями приватності, доступності, підзвітності та ефективного захисту користувачів.

Висновки

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що цифрові валюти можуть відігравати допоміжну, але важливу роль у процесі післявоєнного відновлення України. Їх потенціал полягає у прискоренні транскордонних переказів, залученні приватних і міжнародних пожертв, здійсненні гуманітарних та соціальних виплат, підтримці бізнесу, розширенні фінансової інклюзії та підвищенні прозорості руху коштів. Водночас цифрові валюти не можуть розглядатися як самодостатнє вирішення проблем фінансування відновлення, оскільки їх ефективність залежить від належного правового регулювання, інституційної координації та гарантій захисту прав людини.

ЦВЦБ, стейблкоїни та криптовалюти мають різну правову природу, функціональне призначення та ризиковий профіль. Е-гривня може бути використана для соціальних, гуманітарних і цільових виплат, однак потребує гарантій приватності, недискримінаційного доступу, кібербезпеки, захисту майнових інтересів користувачів і можливості оскарження помилкових або неправомірних операцій. Стейблкоїни можуть бути корисними для швидких міжнародних виплат і гуманітарної допомоги, проте їх застосування має супроводжуватися вимогами до емітентів, резервів, платіжної інфраструктури та захисту отримувачів допомоги. Криптовалюти здатні мобілізувати пожертви від глобальних спільнот, але створюють ризики волатильності, шахрайства, втрати доступу до активів і складності правового захисту.

Правова невизначеність у сфері цифрових валют обмежує можливості їх повноцінного використання у відновленні України. Попри наявність окремих нормативних положень щодо цифрових речей, віртуальних активів і фінансового моніторингу, правовий режим цифрових валют залишається фрагментарним. У цьому контексті Законопроєкт № 10225-д є важливим кроком до наближення українського законодавства до європейських підходів, однак практичне значення запропонованих механізмів залежатиме від строків його прийняття, остаточної редакції та якості подальшої правозастосовної практики.

Практика використання цифрових валют і блокчейн-рішень для підтримки України свідчить про їх реальну прикладну цінність. Ініціативи Aid For Ukraine, UkraineDAO, гуманітарні виплати з використанням USDC та система Building Blocks демонструють можливість швидкого залучення коштів, розширення кола донорів, координації допомоги та зменшення дублювання виплат. Водночас такі приклади виявляють потребу в чітких правилах приймання, конвертації, обліку та розподілу цифрових активів, а також у механізмах контролю, звітності, захисту персональних даних, оскарження автоматизованих рішень і визначення відповідальності між учасниками цифрової інфраструктури.

Правова модель використання цифрових валют у відновленні України має ґрунтуватися на поєднанні фінансової ефективності, прозорості та захисту прав людини. Для цього потрібно визначити правовий статус цифрових валют і учасників відповідної інфраструктури, встановити вимоги до постачальників послуг, закріпити механізми захисту користувачів, забезпечити прозорість операцій без надмірного втручання у приватність, передбачити процедури виправлення помилок і оскарження рішень, а також запровадити належну інституційну координацію цифрових проєктів відновлення.

Застосування Керівних принципів ООН з питань бізнесу та прав людини дозволяє пов'язати обов'язок держави щодо захисту прав людини з відповідальністю приватних суб'єктів за належну обачність, кібербезпеку, недискримінаційний доступ і ефективний захист користувачів. За таких умов цифрові валюти можуть бути інтегровані у процес відновлення України як інноваційний фінансовий інструмент, що поєднує прозорість, інклюзивність і належні правові гарантії для користувачів.

Перспективними напрямами подальших досліджень є розроблення спеціального правового режиму цифрової валюти, визначення меж використання програмованих платежів у соціальних і гуманітарних програмах, а також формування механізмів відповідальності учасників цифрової фінансової інфраструктури.

Список використаних джерел

[1] Кудь О. О., Кучерявенко М. П., Смичок Є. М. Цифрові активи та їх правове регулювання у світлі розвитку блокчейн-технологій : монографія. Харків : Право, 2019. 216 с. URL: https://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/ciakta.pdf (дата звернення: 17.06.2026).

[2] Полчанов А. Ю. Розвиток фінансового потенціалу держави в системі постконфліктного відновлення : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2018. 464 с. URL: https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8031/Polchanov.pdf (дата звернення: 17.06.2026).

[3] Wagman S. The "Day After" the War in Gaza: Using Fintech to Forge a Terrorism-Free Future. *SSRN Electronic Journal*. 2024. 15 April. P. 1–10. https://doi.org/10.2139/ssrn.4773906.

[4] Adrian T., Mancini-Griffoli T. The Rise of Digital Money. IMF FinTech Note. 2019. № 19/01. Washington, D.C. : International Monetary Fund. https://doi.org/10.5089/9781498324908.063.

[5] G'sell F., Martin-Bariteau F. The Impact of Blockchains for Human Rights, Democracy, and the Rule of Law. Strasbourg : Council of Europe, 2022. 60 p. URL: https://edoc.coe.int/en/artificial-intelligence/11713-the-impact-of-blockchains-for-human-rights-democracy-and-the-rule-of-law.html (last accessed: 17.06.2026).

[6] Устинова І., Пєсцов Р. Правові засади використання е-гривні в Україні як засіб реформування фінансової системи. *SWorldJournal*. 2024. № 23-03(3). С. 133–138. https://doi.org/10.30888/2663-5712.2024-23-00-029.

[7] Регламент (ЄС) Європейського Парламенту та Ради 2023/1114 про ринки криптоактивів від 31.05.2023 р. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj/eng (дата звернення: 17.06.2026).

[8] Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text (дата звернення: 17.06.2026).

[9] Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text (дата звернення: 17.06.2026).

[10] Проєкт Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні від 24.04.2025 р. № 10225-д. URL: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56271 (дата звернення: 17.06.2026).

[11] Aid For Ukraine. URL: https://aid-for-ukraine.io/ (last accessed: 17.06.2026).

[12] Конституція України : офіц. текст від 28.06.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 17.06.2026).

[13] Dalton M. UkraineDAO Organized for War Relief Efforts. Crypto Briefing. 2022. URL: https://cryptobriefing.com/ukrainedao-organized-for-war-relief-efforts/ (last accessed: 17.06.2026).

[14] UNHCR launches pilot Cash-Based Intervention Using Blockchain Technology for Humanitarian Payments to People Displaced and Impacted by the War in Ukraine. UNHCR Ukraine. URL: https://www.unhcr.org/ua/en/news/unhcr-launches-pilot-cash-based-intervention-using-blockchain-technology-humanitarian-payments (last accessed: 17.06.2026).

[15] Central Bank Digital Currency: Background Technical Note / World Bank Group. Washington : World Bank Group, 2021. https://doi.org/10.1596/36765

[16] Національний банк України. Аналітична записка за результатами пілотного проєкту із впровадження платформи «Електронна гривня» та електронних грошей Національного банку України (е-гривні). Київ : Національний банк України, 2019. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Analitichna_zapiska_E-grivnya.pdf (дата звернення: 17.06.2026).

[17] World Food Programme. Building Blocks. URL: https://www.wfp.org/building-blocks (last accessed: 17.06.2026).

[18] Hard Lessons: The Iraq Reconstruction Experience: report / Special Inspector General for Iraq Reconstruction. Washington : Special Inspector General for Iraq Reconstruction, 2009. XIX, 456 p. URL: https://cybercemetery.unt.edu/sigir/20131001163936/http:/www.sigir.mil/files/HardLessons/Hard_Lessons_Report.pdf (last accessed: 17.06.2026).

[19] Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text (дата звернення: 17.06.2026).

[20] Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations "Protect, Respect and Remedy" Framework. New York; Geneva: United Nations, 2011. URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf (last accessed: 17.06.2026).

References

[1] Kud, O.O., Kucheriavenko, M.P., & Smychok, Ye.M. (2019). *Digital assets and their legal regulation in the light of blockchain technology development*. Kharkiv: Pravo. Retrieved from https://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/ciakta.pdf.

[2] Polchanov, A.Yu. (2018). *Development of the financial potential of the state in the system of post-conflict recovery*. Zhytomyr: Zhytomyr State Technological University. Retrieved from https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8031/Polchanov.pdf.

[3] Wagman, S. (April 15, 2024). The "Day After" the War in Gaza: Using Fintech to Forge a Terrorism-Free Future. *SSRN Electronic Journal*, 1-10. https://doi.org/10.2139/ssrn.4773906

[4] Adrian, T., & Mancini-Griffoli, T. (2019). The Rise of Digital Money. IMF FinTech Note, 19/01. Washington, D.C.: International Monetary Fund. https://doi.org/10.5089/9781498324908.063

[5] G'sell, F., & Martin-Bariteau, F. (2022). The Impact of Blockchains for Human Rights, Democracy, and the Rule of Law. Strasbourg: Council of Europe. Retrieved from https://edoc.coe.int/en/artificial-intelligence/11713-the-impact-of-blockchains-for-human-rights-democracy-and-the-rule-of-law.html.

[6] Ustynova, I., & Piestsov, R. (2024). Legal framework for the e-hryvnia in Ukraine as a means of reforming the financial system. *SWorldJournal, 23-03*(3), 133-138. https://doi.org/10.30888/2663-5712.2024-23-00-029.

[7] Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No. 1093/2010 and (EU) No. 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937. (May 31, 2023). Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj/eng.

[8] Civil Code of Ukraine. (January 16, 2003). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text.

[9] Law of Ukraine No. 361-IX "On Prevention and Counteraction to Legalization (Laundering) of Proceeds from Crime, Terrorist Financing and Financing of Proliferation of Weapons of Mass Destruction". (December 6, 2019). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text.

[10] Draft Law of Ukraine No. 10225-d "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Certain Other Legislative Acts of Ukraine Regarding the Regulation of Virtual Assets Turnover in Ukraine". (April 24, 2025). Retrieved from https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56271.

[11] Aid For Ukraine. (n.d.). Donate Crypto to Ukraine. Retrieved from https://aid-for-ukraine.io/.

[12] Constitution of Ukraine. (June 28, 1996). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text.

[13] Dalton, M. (2022, February 25). UkraineDAO Organized for War Relief Efforts. Crypto Briefing. Retrieved from https://cryptobriefing.com/ukrainedao-organized-for-war-relief-efforts/.

[14] UNHCR Ukraine. (2022). UNHCR launches pilot Cash-Based Intervention Using Blockchain Technology for Humanitarian Payments to People Displaced and Impacted by the War in Ukraine. Retrieved from https://www.unhcr.org/ua/en/news/unhcr-launches-pilot-cash-based-intervention-using-blockchain-technology-humanitarian-payments.
[15] World Bank Group. (2021). Central Bank Digital Currency: Background Technical Note. Washington: World Bank. https://doi.org/10.1596/36765.
[16] National Bank of Ukraine. (2019). Analytical note on the results of the pilot project on the implementation of the "Electronic Hryvnia" platform and electronic money of the National Bank of Ukraine (e-hryvnia). Kyiv: National Bank of Ukraine. Retrieved from https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Analitichna_zapiska_E-grivnya.pdf.
[17] World Food Programme. (n.d.). Building Blocks. Retrieved from https://www.wfp.org/building-blocks.
[18] Special Inspector General for Iraq Reconstruction. (2009). Hard Lessons: The Iraq Reconstruction Experience. Washington: Special Inspector General for Iraq Reconstruction. Retrieved from https://cybercemetery.unt.edu/sigir/20131001163936/http:/www.sigir.mil/files/HardLessons/Hard_Lessons_Report.pdf.
[19] Law of Ukraine No. 922-VIII "On Public Procurement". (December 25, 2015). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text.
[20] United Nations. (2011). Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations "Protect, Respect and Remedy" Framework. New York; Geneva: United Nations. Retrieved from https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf.

Микита Олегович Червяков
аспірант кафедри цивільного права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
61024, вул. Григорія Сковороди, 77, Харків, Україна
e-mail: m.o.chervyakov@nlu.edu.ua
ORCID 0009-0001-6347-3476

Mykyta O. Cherviakov
Ph.D. Student of the Department of Civil Law
Yaroslav Mudryi National Law University
61024, 77 Hryhoriia Skovorody Str., Kharkiv, Ukraine
e-mail: m.o.chervyakov@nlu.edu.ua
ORCID 0009-0001-6347-3476

Рекомендоване цитування: Червяков М. О. Виклики та можливості використання цифрових валют у відновленні України: вплив на права людини. *Проблеми законності*. 2026. Вип. 174. С. 454–472. https://doi.org/10.21564/2414-990X.174.366434.

Suggested Citation: Cherviakov, M.O. (2026). Challenges and Opportunities of Using Digital Currencies in Ukraine's Recovery: Impact on Human Rights. *Problems of Legality*, *174*, 454-472. https://doi.org/10.21564/2414-990X.174.366434.

Статтю подано / Submitted: 07.07.2026
Доопрацьовано / Revised: 09.08.2026
Схвалено до друку / Accepted: 24.09.2026
Опубліковано / Published: 29.09.2026